

Från redaktionen

År 2002 gav TFL ut ett temanummer om didaktik. Det är slående hur det litteraturdidaktiska fältet expanderat sedan dess. Å ena sidan avtecknar sig litteraturdidaktiken som ett alltmer självständigt forskningsområde, å andra sidan letar sig de didaktiska perspektiven alltmer in i litteraturvetenskapen generellt. Frågorna om vad, hur och varför vi läser, utbildar och forskar är ständigt levande och har kanske blivit än mer angelägna i en tid då humaniora och litteraturvetenskap famlar efter legitimitet och existensberättigande. Dessa frågor diskuteras livligt i detta dubbelnummer som också är Umeå-redaktionen sista. Den inledning till temat som följer är skriven av Anders Öhman som hållit i rodret det här numret. Vi tackar för oss och önskar redaktionen i Lund lycka till!

Maria Jönsson & Anders Öhman

INLEDNING

I sin inflytelserika essä *Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism* från 1984 påminner Fredric Jameson om att föreställningen om litteraturens autonomi, som karakteriserar både romantiken och modernismen, bara har ett par hundra år på nacken. På 1700-talet, påpekar Jameson, var det självklart att litteraturen hade en didaktisk och kognitiv funktion. I postmodernismen såg Jameson en renässans för denna litteraturens förmåga att bidra med det han kallade en kognitiv kartläggning av världen.

I själva verket fanns det inte ens under högmodernismens 1900-tal någon självklar motsättning mellan föreställningen om litteraturens autonomi och didaktiken. För en författare som Bertolt Brecht var exempelvis litteraturens didaktiska dimension helt central. Än mindre kan man tycka att litteraturvetenskap och didaktik som akademiska ämnen skulle vara främmande för varandra. I ämnet litteraturvetenskap är naturligtvis både hur man undervisar om litteratur och teorier om hur man läser helt centrala.

Ändå måste man konstatera att didaktiken haft en ringaktad och tämligen marginaliserad ställning i det akademiska ämnet litteraturvetenskap. Det finns troligen flera skäl till detta. Ett är misstanken att litteraturdidaktiken innebär ett slags reduktionism som tvingar in det litterära verket i enkla mallar och pedagogiska former, samtidigt som kurser inom lärarutbildningen betraktats som mer anpassade och förenklade än de fristående kurserna i litteraturvetenskap. Det har emellertid även funnits en stark misstro bland verksamma lärare på fältet och inom lärarutbildningen mot ämnet litteraturvetenskap. Vad har litteraturvetarna känt till om verkligheten ute på skolorna? Vad har den litteraturhistoria och litteraturteori som lärts ut i litteraturvetenskapen haft för relevans för det didaktiska arbetet?

De senaste åren kan man skönja en förändring av denna ömsesidiga misstro mellan litteraturdidaktiker och litteraturvetare. Det beror naturligtvis till en del på krassa ekonomiska omständigheter. Lärarutbildningen har blivit viktigare än tidigare för att garantera fortlevnaden av ämnet litteraturvetenskap när den humanistiska forskningen och utbildningen överhuvudtaget är hotade. Ett liknande hot riktas emellertid idag även mot litteraturens ställning i skolan i den nya läroplanen för grundskola och gymnasium. I en tid när det framför allt är forskningens och utbildningens »nytta« och mätbarhet som premieras, har det blivit viktigare att ta fasta på det som förenar i kampen mot en gemensam fiende.

När litteraturläsningen inte är lika självklar, och man måste försvara den, blir den didaktiska dimensionen mer angelägen. Man kan se denna utveckling i titlarna till litteraturvetenskapliga verk de senare åren, som exempelvis *Why Literature Matters*, *Varför läsa litteratur?*, *The Uses of Literature*, *Läsa bör man?*

Flera av dessa uppehåller sig vid hur litteraturläsning går till och vad den innebär. Intresset för litteraturen i sig går således inte att separera från intresset för att förmedla litteraturen. Lite tillspetsat kan man därför säga att om didaktikerna idag tenderar att bli mer teoretiska, blir även teoretikerna mer didaktiska.

I detta nummer av *TFL* finns ett brett spektrum av artiklar. En del berör förhållandet mellan litteraturvetenskap och didaktik, andra olika läsarter och hur man förhåller sig till berättande i nya medier. Det är vår förhoppning att numret kan bidra till att utveckla och stärka det ömsesidiga beroendet mellan litteraturvetenskap och didaktik.